

KASBIY TA'LIM TASHKILOTLARINING MOLIVAVIY
BARQARORLIGINI TA'MINLASH YO'LLARI

Boydavlatov Islom Faxriddinovich

Sirdaryo arxitektura va
qurilish texnikumi direktori

Annotatsiya Mazkur maqolada kasbiy ta'lim tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash masalalari ko'rib chiqiladi. Moliya boshqaruvi, investitsiyalar jalb qilish, davlat va xususiy sektor hamkorligi, grant va loyihalar asosida mablag' topish kabi yo'nalishlar tahlil qilinadi. Shuningdek, iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiluvchi mexanizmlar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: kasbiy ta'lim, moliyaviy barqarorlik, ta'lim tashkilotlari, moliyaviy ta'minot, investitsiyalar, budget, xarajatlarni optimallashtirish, daromad manbalari, grantlar, xususiy sektor bilan hamkorlik, ta'lim iqtisodiyoti, innovatsion moliyalashtirish, davlat dasturlari, biznes rejalashtirish, ta'lim investitsiyalari

Annotation: This article examines the issues of ensuring the financial stability of vocational education institutions. It analyzes areas such as financial management, attracting investments, public-private sector partnerships, and securing funds through grants and projects. Additionally, mechanisms aimed at improving economic efficiency are proposed.

Keywords: vocational education, financial stability, educational institutions, financial support, investments, budget, cost optimization, revenue sources, grants, public-private partnership, education economics, innovative financing, government programs, business planning, education investments.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы обеспечения финансовой устойчивости организаций профессионального образования. Анализируются такие направления, как управление финансами, привлечение инвестиций, партнерство государственного и частного секторов, привлечение

средств через гранты и проекты. Также предлагаются механизмы, способствующие повышению экономической эффективности.

Ключевые слова: профессиональное образование, финансовая устойчивость, образовательные учреждения, финансовое обеспечение, инвестиции, бюджет, оптимизация расходов, источники доходов, гранты, государственно-частное партнерство, экономика образования, инновационное финансирование, государственные программы, бизнес-планирование, инвестиции в образование.

Kirish Kasbiy ta'lim tashkilotlari mehnat bozoriga raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashda muhim o'rin tutadi. Ushbu tizimning barqaror moliyaviy holati ta'lim sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ammo moliyaviy mustaqillikni ta'minlash va barqaror daromad manbalarini shakllantirish dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Maqolada kasbiy ta'lim tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash usullari ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism

Kasbiy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Davlat grantlari, subsidiyalar va boshqa imtiyozlar ushbu muassasalar uchun asosiy moliyaviy manba bo'lib, ularning infratuzilmasini yaxshilash, o'quv dasturlarini rivojlantirish va o'qituvchilarning malakasini oshirishga yo'naltiriladi. Davlat tomonidan ajratiladigan mablag'lar kasbiy ta'lim sifatini oshirish va uning ommabopligini ta'minlashda katta rol o'ynaydi.

Shuningdek, xususiy sektor investitsiyalari va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik kasbiy ta'limni rivojlantirishda muhim omillar hisoblanadi. Xususiy sektor bilan hamkorlik qilish orqali zamonaviy texnologiyalar joriy etilib, ish beruvchilarning talablariga mos keladigan mutaxassislar tayyorlanadi. Shu bilan birga, Jahon banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki kabi xalqaro

moliyaviy institutlar bilan hamkorlik qilish kasbiy ta'limni moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi va global tajribalarni tatbiq etish imkonini beradi.

Bundan tashqari, talabalar to'lovlari ham kasbiy ta'lim muassasalarining muhim daromad manbalaridan biri sanaladi. Kontrakt asosida o'qitish tizimi moliyaviy mustaqillikni ta'minlash bilan birga, o'quv jarayonining sifatini oshirishga ham xizmat qiladi. Shuningdek, innovatsion biznes-modellarni, masalan, "dual ta'lim tizimi" va "korporativ ta'lim" kabi yondashuvlarni joriy etish orqali kasbiy ta'limni zamonaviy talablar asosida rivojlantirish va ta'lim muassasalarining barqarorligini ta'minlash mumkin.

Kasbiy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda grantlar va loyihalar asosida mablag' jalb qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik qilish orqali yirik investitsiyalar jalb qilinib, ta'lim infratuzilmasini rivojlantirish va yangi dasturlarni ishlab chiqish imkoniyati yaratiladi. Shuningdek, ichki va tashqi grant dasturlaridan foydalanish muassasalarga qo'shimcha mablag' jalb qilish hamda innovatsion loyihalarni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan resurslarni topishga yordam beradi.

Ta'lim xizmatlarini tijoratlashtirish moliyaviy mustaqillikni ta'minlashning samarali yo'llaridan biridir. Pullik kurslar va sertifikatlashtirish dasturlarini tashkil etish orqali nafaqat muassasalarning daromadini oshirish, balki talabalar uchun qo'shimcha bilim olish imkoniyatlarini yaratish mumkin. Shu bilan birga, onlayn ta'lim xizmatlarini yo'lga qo'yish hududiy va iqtisodiy cheklolrsiz ko'proq insonlarni qamrab olishga xizmat qiladi.

Sarmoyaviy va innovatsion dasturlar kasbiy ta'lim muassasalarining kelajakdagi rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Biznes inkubatorlar bilan hamkorlik o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam berib, ularning mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lishini ta'minlaydi. Bundan tashqari, o'quvchilarning startap loyihalarini qo'llab-quvvatlash orqali yangi innovatsion g'oyalar va biznes loyihalar hayotga tatbiq etilib, iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shiladi.

Moliya boshqaruvi va samaradorlikni oshirish uchun budjetni rejalashtirish va optimallashtirish muhim ahamiyatga ega. Xarajatlarni kamaytirish va tejamkorlik strategiyalarini ishlab chiqish orqali moliyaviy resurslardan samarali foydalanish mumkin. Shuningdek, axborot texnologiyalaridan foydalanish iqtisodiy samaradorlikni oshirishga yordam beradi, masalan, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari orqali mablag' taqsimotini aniq rejalashtirish va moliyaviy monitoringni kuchaytirish imkoniyati yaratiladi.

Moliya boshqaruvi va samaradorlikni oshirish

Kasbiy ta'lim muassasalarining barqaror va samarali ishlashi moliyaviy boshqaruvning to'g'ri yo'lga qo'yilishiga bog'liq. Moliya boshqaruvi tizimini takomillashtirish orqali muassasalar o'z resurslarini samarali taqsimlashi, ortiqcha xarajatlarni kamaytirishi va moliyaviy mustaqilligini oshirishi mumkin. Bu jarayon bir necha asosiy yo'nalishda amalga oshiriladi: budjetni rejalashtirish va optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish va tejamkorlik strategiyalarini ishlab chiqish hamda axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish.

Budjetni rejalashtirish va optimallashtirish

Kasbiy ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali boshqarish uchun aniq va strategik budjet rejalashtirilishi kerak. Budjetni tuzishda qisqa va uzoq muddatli maqsadlarni belgilash, daromad va xarajatlarni aniq prognoz qilish, moliyaviy risklarni tahlil qilish zarur. Shuningdek, budjetni optimallashtirish jarayoni mavjud mablag'lardan samarali foydalanishni ta'minlashga qaratilgan bo'lib, moliyaviy resurslarni ustuvor yo'nalishlarga taqsimlashni o'z ichiga oladi. Masalan, moliyaviy mablag'lar infratuzilmani yaxshilash, zamonaviy o'quv qurollarini sotib olish yoki pedagoglar malakasini oshirishga yo'naltirilishi mumkin.

Xarajatlarni kamaytirish va tejamkorlik strategiyalari

Muassasalarda samarali moliyaviy boshqaruvning muhim tarkibiy qismi – ortiqcha xarajatlarni kamaytirish va mablag‘lardan oqilona foydalanishdir. Bu borada quyidagi strategiyalarni qo‘llash mumkin:

Strategiya	Tavsif
Samarali resurs boshqaruvi	Ortiqcha material xaridlarini kamaytirish, mavjud o‘quv vositalaridan unumli foydalanish.
Energiya tejamkorlik choralari	Muqobil energiya manbalaridan foydalanish, elektr energiyasini tejash bo‘yicha zamonaviy texnologiyalarni joriy etish.
Sotib olish tizimini optimallashtirish	Mahsulot va xizmatlar uchun tender asosida eng maqbul narxlarni tanlash orqali ortiqcha xarajatlarning oldini olish.
Bino va infratuzilma xarajatlarini qisqartirish	Ortiqcha foydalanilmayotgan binolarni ijaraga berish yoki ulardan ko‘proq foyda olish yo‘llarini izlash.

1-jadval. Ortiqcha harajatlarni qisqartirish yo‘llari¹

Ushbu strategiyalar orqali muassasalar o‘z xarajatlarini optimallashtirib, moliyaviy resurslarini samaraliAxborot texnologiyalaridan foydalanish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda quyidagi jihatlar e‘tiborga olinadi:

Strategiya	Tavsif	Kutilayotgan natijalar
Raqamli budjet tizimlari	Moliyaviy jarayonlarni avtomatlashtirish orqali mablag‘ taqsimotining shaffofligini	Shaffoflik va nazorat kuchayadi, korrupsiya xavfi kamayadi.

¹ Muallif ishlanmasi

	oshirish va moliyaviy monitoringni kuchaytirish.	
Hisobotlarni avtomatlashtirish	Qo'lda kiritiladigan ma'lumotlar o'rniga sun'iy intellekt va big data texnologiyalaridan foydalanib, moliyaviy oqimlarni real vaqt rejimida kuzatish.	Hisobotlar aniqligi oshadi, inson xatosi kamayadi, vaqt tejash imkoni yaratiladi.
Onlayn ta'lim platformalarini rivojlantirish	Kasbiy ta'lim muassasalarining daromad manbalarini kengaytirish va talabalar uchun qo'shimcha o'quv kurslarini joriy etish.	Moliyaviy barqarorlik oshadi, ko'proq talabalarni jalb qilish imkoni paydo bo'ladi.
Elektron xarid tizimlari	Mahsulot va xizmatlar xaridini raqamlashtirish orqali eng maqbul variantlarni tanlash va xarajatlarni kamaytirish.	Xarajatlar kamayadi, xarid jarayoni tezlashadi, mablag' tejamkorligi ta'minlanadi.

2-jadval. Ta'lim muassasalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish yo'llari²

Xulosa Kasbiy ta'lim tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash uchun diversifikatsiyalangan daromad manbalariga ega bo'lish, davlat va xususiy sektor hamkorligini rivojlantirish, grant va loyihalar orqali mablag' jalb qilish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun moliya boshqaruvi tizimini takomillashtirish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to'g'risida. PQ-61-son qaror, 2021-yil 24-dekabr. – [Elektron resurs] – Rejim kirish: <https://lex.uz/ru/docs/-5793251>.

² Государственная программа «Цифровая экономика Российской Федерации» [Электронный ресурс] // Официальный сайт Правительства РФ. – Режим доступа: <https://www.government.ru>, свободный. – (Дата обращения: 22.03.2025).

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida. PF-5847-son farmon, 2019-yil 8-oktabr. – [Elektron resurs] – Rejim kirish: <https://lex.uz/docs/-4545884>.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Oliy ta’lim muassasalarini bosqichma-bosqich o‘zini o‘zi moliyalashtirish tizimiga o‘tkazish chora-tadbirlari to‘g‘risida. 967-son qaror, 2019-yil 3-dekabr. – [Elektron resurs] – Rejim kirish: <https://lex.uz/docs/-4628440>.
4. Berdiyev T.P. Oliy ta’lim muassasalarida byudjet tashkilotlarining moliyaviy faoliyati barqarorligini ta’minlashda ichki auditning roli // Ilmiy maqolalar to‘plami. – 2023. – №2. – B. 58-66. – [Elektron resurs] – Rejim kirish: <https://zenodo.org/records/11552833/files/58-66%20T.P.Berdiyev.pdf>.
5. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarini moliyaviy boshqarish // Ilmiy anjuman materiallari. – 2023. – B. 25-30. – [Elektron resurs] – Rejim kirish: https://ilmiyanjumanlar.uz/uploads/conferences/0062/62_i_20241209_153943_5.13.pdf.
6. Tojiboyev N. Yo‘l qurilish tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta’minlash // Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot jurnali. – 2023. – №4. – B. 45-52. – [Elektron resurs] – Rejim kirish: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/journal/index.php/GED/article/view/3898>.

